

Сандюк Л. О., Сулим О. В. Гуманітарна освіта як провідний чинник формування особистості глобалізованого світу // Матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції молодих учених та студентів «Актуальні питання соціально-філософської думки» (14 жовтня 2014 року). – Одеса : Інформаційно-видавничий центр ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2014. – С. 16-18.

ГУМАНІТАРНА ОСВІТА ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

Сучасна ситуація у глобалізованому світі потребує переорієнтації діяльності світової спільноти від конфронтації і суперництва окремих її частин до діалогу і співробітництва. Технократизм, економізм та утилітаризм усе більше потісняє гуманізм у культурі. В умовах інформаційно-техногенної цивілізації, коли виникає загроза дегуманізації людини, повинен відбутися перехід до нової парадигми суспільного розвитку, де саме людина, а не економіка чи технології виступають метою та сенсом прогресу, вищою цінністю [2, с. 9]. Якщо ж глобальна спільнота буде і надалі керуватися принципами споживацтва і панування, технократичною стратегією і короткозорим прагматизмом, то її історія наблизатиметься до сумного завершення.

У такій ситуації важливо, щоб освітянський процес відповідав новим культурно-історичним обставинам, формуючи адекватний тип особистості. Освіта має стати одним із пріоритетних чинників глобалізації, сфокусувавшись на формуванні особистості, її духовному становленні. Вона завжди була своєрідним індикатором загального стану культури і, починаючи з другої половини ХХ століття, коли активного розвитку набула науково-технічна революція, стає безпосереднім потужним джерелом її подальшої еволюції.

Основним освітянським завданням сьогодення має стати формування творчої, інтелектуальної, високоморальної особистості з активною громадянською позицією, готовою взяти на себе всю повноту відповідальності за свої дії. Поряд з озброєнням її необхідними знаннями для творчої самореалізації, досягнення успіху в умовах конкурентного суспільства,

необхідно водночас формувати особистість у душі загальнолюдських цінностей, толерантності та здатності до діалогу, на основі принципів гуманізму.

Толерантність є важливим духовним засобом подолання конфронтації і насилля, егоїзму в умовах сучасного динамічного і взаємообумовленого світу, коли зростає розмаїття – етнічне, расове, соціально-економічне, політичне, мовне, релігійне [1]. Вона сприяє мирному вирішенню конфліктів, формує здатність до компромісів, поважливе, співчутливе ставлення до інших людей, визнаючи їх право на відмінність.

Толерантність передбачає діалогічне спілкування. Діалогічність як засіб комунікації можна розглядати як вимогу часу і передумову виживання людства в сучасну епоху. Концепція діалогу, біля витоків якої стоїть фігура М.М.Бахтіна, стала однією з найбільш впливових доктрин на початку ХХІ століття. Поширення діалогу як засобу комунікації може привести до істотної якісної зміни глобального культурного процесу. Вміння слухати і чути один одного, увійти в контекст чужої думки – ці культурні навички розглядаються як необхідний елемент утворення нової культури співіснування людей.

До основних загальних рис діалогу як особливої форми комунікації належить те, що діалог, на відміну від суперечки з її прагненням до істини, означає рух до розуміння і взаєморозуміння. В діалозі коли кожна зі сторін визнає співбесідника в якості унікальності, самоцінності, що має право на свої судження відносно усього у світі. Іншої істини, окрім взаєморозуміння, бути не може. Сторони прагнуть зрозуміти одна одну, зрозуміти сенс буття співбесідника. У справжньому діалозі немає ставлення до співбесідника як до об'єкту повчання чи звинувачення, а має місце пошук спільних цінностей. Кожна сторона прагне зрозуміти позицію іншої і розширити горизонт своєї свідомості.

Необхідна умова діалогу – визнання права на існування думки, відмінної від моєї, іншого світогляду, мови, культури, тобто прийняття іншого таким, яким він є, без прагнення переконати, перевиховати, навчити, надоумити співбесідника. В ході діалогу здійснюється постійне зусилля, з одного боку, в

осягненні смислу буття іншого, а з іншого – в утриманні себе від спроб експансії в духовний світ співбесідника, посяганні на його свободу і суверенітет шляхом повчачь, оцінок чи самоствердження, про що свідчить постійна зустріч зі своєю совістю. Тобто в ході діалогу кожна сторона має здійснювати напружене зусилля по підтримці і сприянню зростанню індивідуальної неповторності, ідентичності співбесідника.

Принцип діалогізму у сфері освіти долає суб'єк-об'єктний підхід, котрий характеризується тим, що той, хто навчається мислиться як об'єкт цілеспрямованих впливів викладача. Він втілює суб'єкт-суб'єктний підхід, котрий передбачає, що у педагогічну взаємодію, засновану на ціннісно-смісловій рівності, вступають два суб'єкти – той, хто навчає, і той, хто навчається. Отже, принцип діалогізму в сфері освіти є найважливішим в сучасних умовах для виховання толерантності, здатності до взаєморозуміння між суб'єктами.

Ці принципи толерантності і діалогізму найбільшою мірою реалізуються саме у ході вивчення предметів гуманітарного циклу. В них закладено великий моральний потенціал: у ході їх вивчення студенти постійно мають розмірковувати про людину, про її вчинки, мотиви. Гуманітарні дисципліни вчать мистецтву розуміння іншої індивідуальності, іншої культури, історії, розвивають здатність до їх інтерпретації. Людина, яка позбавлена основ гуманітарної освіти, не зможе відповідати тій новій культурній ситуації, що вимагає толерантного ставлення до Іншого.

Таким чином, гуманізація змісту сучасної освіти виражається у тому, що студент знаходиться в центрі педагогічного процесу. Демократичні перетворення суспільства і становлення глобального суспільства неможливі без людей, вихованих у діалогічному дусі. На особливу увагу в цьому плані заслуговує система філософського знання як діалогічного за своєю сутністю. Крім того, методологічні засади філософських дисциплін націлені на розвиток креативного мислення та моделюючої свідомості, які в умовах сучасності визнаються необхідними модусами людського існування.

Але слід підкреслити, що входження нашого суспільства до соціуму планетарного масштабу в той же час вимагає збереження українським етносом власного обличчя, специфічних ментальних особливостей, недопущення втрати національної ідентичності. Пошук механізмів збереження неповторних рис національної ментальності та самобутності української культури, зокрема її аксіологічної компоненти, є вкрай необхідним. Оскільки менталітет є найвищим ціннісним та цільовим компонентом у структурі освіти, гуманітарна складова освіти, а саме цикл філософських дисциплін, за своїм змістом повинна відтворювати основні ментальні риси та зберігати ціннісне ядро національного етносу, збагачуючи його кращими взірцями світової культури [3, с. 142].

Література:

1. Асмолов А. Г. О смыслах понятия «толерантность» / А. Г. Асмолов, Г.У. Солдатова, Л. А. Шайгерова // Век толерантности: Научно-публицистический вестник. – М. : Изд-во МГУ, 2001. – Ч.1. – С. 8-18.

2. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі : [монографія] / В. Г. Кремень. – [2-е вид.]. – К. : Знання України, 2010. – 520 с.

3. Юшкевич Ю. С. Аксіологічна складова української ментальності та механізми її збереження / Ю. С. Юшкевич // Наукове пізнання : методологія та технологія. – 2012. – №1 (28). – С. 140–144.